

Elementen van effectieve didactiek

Element	Korte toelichting	Meer info? Bron
Helder, uitdagend doel	• Formuleer de doelen helder en goed afgebakend voor de leerlingen. • Dit doel is niet te moeilijk en niet te makkelijk, zodat we alle leerlingen uitdagen. • Laat moeilijke begrippen niet weg, maar leg deze uit. • Werk met een uitgewerkt voorbeeld of afbeelding, die de woorden van het doel ondersteunt. • Leg het belang van het doel uit: waarom leren we dit? Waar plaatsen we dit wat we vandaag leren in het grote geheel. • Laat leerlingen zich focussen op het doel, geef een korte opdracht om alle leerlingen hierbij te activeren.	❖ Wijze Lessen bouwsteen 2 ❖ Wijze Lessen bouwsteen 3 ❖ Expliciete Directie Instructie – H.8 ❖ Leidraad Leerpunt 'Onderwijs vanuit Hoge verwachtingen' Leidraad Onderwijs vanuit hoge verwachtingen Leerpunt
Voorkennis activeren	• Houd deze fase kort, bondig en doelgericht. • Bevraag relevante voorkennis, dat wil zeggen geen kennis die instructie vraagt. • Activeer alle leerlingen, laat alle leerlingen nadenken, noteren, overleggen ... • Reconstrueer voorkennis waar nodig.	❖ Wijze Lessen bouwsteen 1 ❖ Expliciete Directe Instructie – H.3+7
Heldere en logische instructie	• Bouw je instructie logisch en in kleine stappen op (Ik-fase, vanuit ik-wij-jullie-jij). • Gebruik heldere voorbeelden/schema's ter ondersteuning. • Combineer woord en beeld, laat leerlingen zien wat je uitlegt. • Houd het tempo hoog. • Voorzie regelmatig controles om na te gaan of jouw leerlingen mee zijn en blijven.	❖ Wijze Lessen bouwsteen 2 ❖ Wijze Lessen bouwsteen 3 ❖ Expliciete Directe Instructie – H.9
Begeleide inoefening	• Bouw ondersteuning geleidelijk af. Gebruik hierbij de ik-wij-jullie-jij-fases: - Ik, de leraar, doe het voor. - Wij doen het samen. - Jullie doen het samen (tweetallen of kleine groepjes). - Jij doet het alleen. • Controleer aan het einde van deze fase welke ondersteuningsbehoeften ze nodig hebben. (zelfstandig werk, verdiepend werk, verlengde instructie)	❖ Wijze Lessen bouwsteen 7 ❖ Wijze Lessen bouwsteen 11 ❖ Expliciete Directie Instructie – H.10
Verlengde instructie – Zelfstandige verwerking	• Zorg voor uitdagende en passende oefeningen. • Bied verlengde instructie aan voor leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. • Voorzie uitdagend materiaal voor leerlingen die meer aankunnen.	❖ Wijze Lessen bouwsteen 7 ❖ Wijze Lessen bouwsteen 5 ❖ Expliciete Directie Instructie – H.12 + 13
Woord en beeld	• Verduidelijk je uitleg met duidelijk, ondersteunend beeld. • Combineer niet alles. Niet én gesproken woord én geschreven woord én beeld. • Plaats de leerstof centraal, het beeld moet de leerstof ondersteunen, niet afleiden. • Laat het beeld groeien, bouw schema's stap voor stap op.	❖ Wijze Lessen bouwsteen 4

Gespreid oefenen	• Herhaal regelmatig basiskennis. • Gebruik verschillende werkvormen om zo leerstof op verschillende manieren te benaderen. • Start de les met eerder gegeven leerstof om zo het vergeten te voorkomen. • Geef huiswerk waarin je het reeds geleerde integreert. • Zet gevarieerde oefentypes bewust in. Bij een nieuwe vaardigheid eerst gefocust oefenen, later kan je meer variatie in de oefeningen brengen. Dit levert op lange termijn betere prestaties op.	❖ Wijze Lessen bouwsteen 8 ❖ Wijze Lessen bouwsteen 9 ❖ Expliciete Directie Instructie – H.6
Controle van begrip	• Controleer continu of leerlingen mee zijn. • Bepaal op basis van deze controles wat er nodig is in een volgende stap. • Stel gerichte vragen die inzicht geven in het niveau van de leerlingen. • Laat leerlingen in volledige zinnen antwoord geven. • Geef alle leerlingen denktijd, laat eventueel overleggen en geef dan pas een beurt (bij voorkeur willekeurig).	❖ Wijze Lessen bouwsteen 6 ❖ Wijze Lessen bouwsteen 10 ❖ Expliciete Directe Instructie – H.4+ 11
Feedback	• Geef feedback zoveel mogelijk tijdens het leren, in het moment. • Geef ook bekrachtigende feedback, niet enkel corrigerende. • Geef feedback die leerlingen doet nadenken, passend bij het leerproces van de leerling. • Focus de feedback op het leren (de taak, het proces en/of zelfregulatie), niet op de persoon. • Feedback heeft enkel nut als leerlingen er nog iets mee kunnen/moeten doen. • Mondelinge feedback heeft een iets groter effect dan schriftelijke.	❖ Wijze Lessen bouwsteen 11 ❖ Expliciete Directie Instructie – H.5 ❖ Toolkit Leren en lesgeven, Leerpunt, Feedback geven aan leerlingen
Evaluatie	• Ga samen met de leerlingen na waar ze staan in hun leren in relatie tot de vooropgestelde doelen. • Evalueer met de leerlingen over hun leren. • Evalueer met de leerlingen over het effect van jouw handelen op hun leren.	❖ Wijze Lessen bouwsteen 10 ❖ Wijze Lessen bouwsteen 11 ❖ Wijze Lessen bouwsteen 12 ❖ Expliciete Directie Instructie – H.11

Meer info: Neem een kijkje op de Pro.pagina: [Effectieve didactiek in het basisonderwijs](#)

Bronnen:

- Coussement, S., & Dejonckheere, P. (2025). *Leidraad onderwijs vanuit hoge verwachtingen*. Stichting Leerpunt.
- Hollingsworth, J., & Ybarra, S. (2020). *Expliciete directe instructie 2.0: Tips en technieken voor een goede les* (M. Schmeier, Bewerking; C. Höyng, Red.; R. Bijman, Ill.). Uitgeverij Pica.
- Leerpunt. (2022). *Feedback geven aan leerlingen*. <https://leerpunt.be/aan-de-slag/toolkit-leren-lesgeven/feedback-geven-aan-leerlingen>
- Surma, T., Vanhoyweghen, K., Sluijsmans, D., Camp, G., Muijs, D., & Kirschner, P. A. (2019). *Wijze lessen: twaalf bouwstenen voor effectieve didactiek*. Meppel: Ten Brink Uitgevers.